IANI NICII
ERYTHRÆI

DIALOGI DVO.

I. Quod sola spiritualis vita referta sit gaudio & voluptate.

II. De pœnitentia in supremum diem non differenda.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,
Apud IOHANNEM KINCKIVM.
M D XLIII.

Imprimantur hi duo Dialogi.

Henricus Francken Sierstorpffius, S S. Theolog. Doctor; Metropolitanæ & S. Cæciliæ Ecclesiarum Colon. Presbyter, Canonicus; Gymnasii Laurent. Regens; librorum Censor.

BARTOLDO NIHVSIO

IANVS NICIVS ERYTHRÆVS

S. P. D.

EXtrema pars literarum tuarum, quas proximè ad me misisti, pupugit me, tuo chirographo. Scribis enim, quandoquidem locorum intervallo, quibus disjungimur, & ætatis meæ, jam prope decursæ, incommodo, quæ non est ut olim, laboris itinerum patiens, omnem tibi, me coram videndi, salutandi, amplectendi, alloquendi, facultatem adimit, spem tamen esse, ut cœlesti patria, ad quam omnes, qui divinis promissis sustentamur, tendimus, & in qua omnes nostras cogitationes, curas, & solicitudines, collocatas ac fixas habemus, tandem me tibi tradat, & in perpetuum conjungat. atqui hæc, tam suavis ac dulcis, cœlestis patriæ commemoratio, ad quam magnis itineribus ipse festinas, satis dici verbis non poteſt, quantum & quam ardens ejus obtinendæ, in me, desiderium excitaverit; sed continuò hanc meam cupiditatem ab omni propemodum spe dejicit præteritæ vitæ, secus quam deceat, actæ, recordatio; quæ me vereri compellit, ne peccata, quorum conſcientia obstrictus teneor, omnes mihi, ad cœlum aditus intercludant. verum quia nullum tempus, dum vita suppetit, Deus, non esse idoneum ad illud promerendum, docuit, exemplo illorum, qui hora diei undecima à patre familias, ad opus, in vineam conducti, tantundem meruerant, quantum ii, qui ab aurora, usque ad diei extremum tempus, opus in ea fecerant; spes meæ collapsæ resurgunt, & cupiditatis ille ardor, extinctus, reviviſcit. Sed rursus me novus terror invadit, ac penè sententia desistere, & ad ingenium redire compellit, cum videlicet mecum ipse cogito, quanta cordis mundicia, quantusque nitor, requiratur in eo, cui sit propositum, pedem intra cœli fines inferre, ibique cum Deo agere ævum, quod nemini, ut legitur, sordido, nemini vel levibus quantumvis maculis inquinato, illuc

 pateat

pateat acceſſus. nam ſtatim mihi venit in mentem, non ſolum voluptatibus eſſe carendum, ſed omnibus etiam animi remiſſionibus, quantumvis honeſtis ac liberalibus, nuncium remittendum, ne quid fortaſſe ex illis ſordium colligam, quod me à cœli aditu excludat atque rejiciat; quod nihil eſt aliud, niſi perpetuo ſeſe mœrori luctibuſque mandare, in eiſque velle, ad extremum uſque vitæ diem, permanere; quod natura aſpernatur, ac malorum fere omnium eſſe maximum ducit. itaque ſpiritualem mihi vitam, omnis plane hilaritatis lætitiæque vacuam, ac ſolum mœroris triſtitiæque plenam objicio. ſed, cum perpetua illorum, qui divinæ legi convenienter vivunt, oris animique ſerenitas atque tranquillitas, me falſa opinione duci convincat, hunc mihi errorem, hoc dialogo ſum conatus eripere, ac pluribus rationibus perſuadere, veram animi hilaritatem lætitiamque, vel nuſquam, in hac mortali ac miſera vita, reperiri, vel apud eos eſſe, in quibus nulla unquam vincit cupiditas voluptaſque rationem, ſed ſemper vera illa ac directa ratio ſuperat inanes rerum omnium cupiditates. hanc ego brevem diſputationem, ad te, qui ejus inſtituendæ pene auctor fuiſti, tanquam ad magiſtrum mitto, eumque magiſtrum, unde, tum ad formandam poliendamque orationem, tum ad pietatem, in me, erga Deum excitandam augendamque, plura poſſim addiſcere. Etenim, quantum in dicendo ſcribendoque valeas, quantumque earum artium ſtudio flagres, quibus æterna illa ac conferta bonis omnibus vita comparatur, cujus erunt compotes ii, quos ſua in in cœlum merita vocabunt, tum ex Illuſtriſſimi Viri Fabii Chiſii, Apoſtolici apud Vbios Nuncii, teſtimonio, tum ex elegantibus tuis literis, omni eruditione ac pietate refertis, intellexi. eam igitur perlege, &c, ſi quid in oratione mea titubatum invenies, ad prudentiſſimi tui judicii normam revoca; quod ſi etiam non dedigneris, tuam illi doctiſſimam manum admovere, & addendo detrahendoque, ſplendorem ac pulchritudinem addere, illud ea ſibi eveniſſe intelliget, quod picturis mendoſis ac vilibus, quibus egregius aliquis magi-
ſter,

ſter, aliquot penicilli ductibus, vitia detraxerit, & virtutes inſeverit. nam, ex vilibus & invendibilibus, continuo precium & emptorem inveniunt. Vale, ac perge, vir optime atque doctiſſime, de Rep. Chriſtiana, ac fide Catholica, bene mereri. Romæ, VII Idus Maii, MDCXLIII.

DIALOGVS I.

Quod sola spiritualis vita referta sit gaudio & voluptate.

EVPHROSYNVS, PHILOCALVS.

EVPHROSYNVS.

SÆPE mihi venit in mentem, peccatorum conscientia, qua premor, adductò, à prava superioris vitæ consuetudine prorsus recedere, atque illud vitæ genus persequi, quod sit rectum, honestum, & cum officio probi honestique viri conjunctum; sed hæc meditantem, tantus repente mœror invadit, ut hanc tam probam mihi mentem eripiat, ac cogat, sententia desistere. PHILOC. Vnde, obsecro, hic mœror exoritur? EVPHR. Ab insita mihi in animo opinione, quæ ita alte insedit, ut extirpari ac convelli non possit; quod nimirum spiritualis vita sit planè vacua ab omni hilaritate & gaudio, & contra referta mœrore atque tristitia. PHILOC. Das ne mihi, piè, justè, & castè viventes, Sancti Spiritus gratia præditos esse? EVPHR. Do quidem, neque dicere aliter audeo. PHILOC. At si concedis, in animum, ab omni labe purum, Spiritum Sanctum illabi, simul concedas oportet, eundem, non inanem ac vacuum, sed cum suis ad eum fructibus ornamentisque prodire: verum inter præcipuos, Spiritus Sancti fructus, ab Apostolo enumeratos, principem fere locum obtinet gaudium. *Fructus autem spiritus,* inquit, *est charitas, gaudium, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas.* vides ne, gaudio in Spiritus Sancti donis fere primas, ab Apostolo dari? aut igitur neges, Spiritum Sanctum nihil ad spirituales viros pertinere, quod est impium affirmare; vel si concedas, simul concedas oportet, summum ac verum gaudium non posse ab eis esse sejunctum. quid? arguas ne mendacii Davidem, qui animi voluptatem & gaudium, ab iis, qui pietatem & justitiam

sunt, negat abesse? stoliditatis ne eum, stultitiæque condemnes, qui toties, in suis carminibus, justos ac rectos corde, ad hilaritatem impellit? modo enim ait, *Lætamini in Domino & exultate justi, & gloriamini omnes recti corde*, modo, *Exultate justi in Domino, rectos decet collaudatio*. quid? insanire etiam dicas Paulum Apostolum, qui summa perfusus animi hilaritate & gaudio, clamat, exonerandum esse animum omni mœrore, luctuque, eundemque omni voluptate & gaudio replendum? *Gaudete*, ait, *in Domino semper; iterum dico, gaudete; modestia vestra nota sit omnibus hominibus*. EVPHR. Ut ista vera esse concedam, quis enim audeat tot sacrarum literarum testimoniis obsistere? meo tamen animo persuaderi non potest, quod jucunda, atque suavis, ea vita sit dicenda, quæ à voluptatibus hominem avocet, & ad labores doloresque traducat, quæ à risu ad luctum, à Cerealibus cœnis ad tenuem victum, vel ad jejunia potius, abstrahat, quæ somno indulgere prohibeat, ac vigiliis insistere jubeat, quæque corpus tractari molliter vetet, & haberi aspere ac duriter imperet. PHILOC. Quæ nam sunt istæ voluptates, quas abesse à spiritualibus viris existimas? EVPHR. Quas, nisi corporis? his enim delinitus animus, ob societatem, quam habet cum corpore, commovetur, atque ad lætandum & gaudendum impellitur. PHILOC. Nullam ne animi esse propriam voluptatem existimas? nullas ne in ipso, lætandi gaudendique causas hærere, nisi eas, quasi mutuo, à corporis contagione, suscipiat? non ego tibi, sanctissimos religionis nostræ viros, in medium adducam, qui quamvis tristitiam in vultu præferre videantur, semper tamen, ut inquit Paulus Apostolus, redundant hilaritate & gaudio; neminem, inquam, ex nostris tibi propono, sed ex veteribus aliquot sisto, qui, veræ religionis ignari, ne suspicari quidem poterant, quid esset spiritu vivere; qui tamen, spretis ac repudiatis voluptatibus, in summa animi alacritate vixerunt. Si nihil jucundum est animo, nihil lætum, nihil hilare, quod non à corporis voluptate suppeditetur, quomodo semper lætus erat Socrates, quem uxor quotidie, cum eodem vultu, exeuntem domo, ac redeuntem aspexit, cujus omnis voluptas in prætermittendis volu-

ptatibus erat? quomodo semper hilaris Curio, qui, cum in sua villula, ad focum sedens, rapas in cœnam curaret, magnum auri pondus, sine quo voluptates corporis præsto esse non possunt, sibi oblatum à Samnitibus, repudiavit? tristis ergo Fabricius, qui regni Epirotarum societatem, à Pyrrho sibi delatam, constantissime repudiavit, ac Romæ in summa paupertate vivere maluit? sunt omnino, si nescis, quædam voluptates animi propriæ, quæ solæ per se nituntur, nec quidquam, corporis auxilio egent. EUPHR. Si nulla re ita mens nostra, quam Horatius *divinæ particulam auræ* vocat, se effert atque circumspicit, ut hac una, quod nimirum liberas omnium rerum voluntates habeat, non ne, qui omnem illi eripit vivendi licentiam, libertatis etiam, sibi ingenitæ, munus adimit, simulque causas omnes lætandi gaudendique præcidit? PHILOC. Quantum audio, non satis, quid sit voluntas, intelligis. itaque quo minus voluntatis rationem assequeris, eo plura illi tribuis, quam veritas, & natura ejusdem patiatur. voluntas enim (utar definitione Stoicorum, qui mihi in hac re, subtilius quam ceteri, versari videntur, & proxime ad Christianam veritatem accedere,) voluntas, inquam, istis auctoribus, est, quæ quid cum ratione desiderat; quæ autem in ea, quæ sunt rationi contraria, toto impetu fertur, non voluntas, sed libido, & cupiditas effrenata, est appellanda. quamobrem, cum voluntatem ad rationis terminos revocamus, non sua eum libertate spoliamus, sed in eam maxime vindicamus; quia tum præsertim illa, libertate sua fruitur, cum ad ea revolvitur, quæ sunt consentanea rationi; cum autem ad ea, quæ libido suadet, attrahitur, libertatem amittit, ac fit libidinis serva, neque digna est amplius, quam nomine voluntatis appelles, quandoquidem illud, unà cum libertate, à se rejecit. itaque, ut in pauca conferam, spiritualem vitam agere, nihil fere est aliud, nisi voluntatem nostram, in libertatem asserere, in eam, inquam, libertatem, in quam nos vocavit Christus, ut non amplius serviamus peccato, sed appetitus, longius evagantes, revocemus, cupiditates rationi inimicas coërceamus, ne captivam

noſtram voluntatem, velut in triumphum ducentes, rurſum acerbiſſimo ſervitutis jugo ſubjiciant. at vide, quanto in errore verſentur, qui temere incognitam rem pronunciantes, omnem, à ſpirituali vita, lætitiam hilaritatemque, ajunt eſſe ſejunctam. adeo enim, lætitia, ſpirituali vitæ inimica non eſt, ut nihil ſit tam illi conjunctum, tamque cohærens, neque quidquam verius affirmari poſſit, quàm, ſolis ſpiritualibus viris vera ac ſolida gaudia contingere. nam illud dicendum eſt gaudium, quo tum animus afficitur, cùm ratione movetur, placidè atque conſtanter; at quid conſtantiæ tam inimicum, quàm cupiditas? quid tranquillitati tam contrarium, quam perturbatio? cum igitur cupidi in ſumma ſemper animi perturbatione verſentur, contra pii ac religioſi viri, ſedatis cupiditatum fluctibus, perpetuo ocio ac pace perfruantur, non ne plane neceſſarium eſt dicere, verum ab illis gaudium abeſſe, iſtis autem, alte radicibus actis, hærere? Evphr. At ego, neminem video, neque majoribus gaudiis exultare, neque lætitia uberiore perfundi, quam homines, deliciis ac voluptatibus affluentes, unde perpetuo omne gaudium exulare contendis. nam, ubi iſtiuſmodi homines vigent, ibi etiam regnat hilaritas, riſus, jocus, ludus, lepos, amœnitas. Philoc. Ego quoque idem dico; adjuvo te; in vita amœna ac voluptaria ineſſe riſum, jocum, ludumque affirmo, at hæc gaudii rationem habere, iſtuc eſt, quod nego; ſed eas eſſe ajo elationes animi, ſine ratione. Evphr. Quod nam igitur gaudium dicis eſſe? Philoc. Gaudium, ex Platone, jucunditatem quandam eſſe, definio, ex virtutis ac recte factorum conſcientia manantem; atque jucunditas hæc, quam gaudium eſſe dicimus, illud eſt animi pabulum, nectaris & ambroſiæ nomine ſignificatum, in fabulis poëtarum. hoc gaudium, nunquam deficit, ſed perpetuum ac perenne profluit, atque adeo in noſtra eſt poteſtate, ut nulla ſit vis tanta, quæ poſſit illud nobis eripere. ideoque Chriſtus Apoſtolis, quorum illud erat animis concipiendum, *Gaudium*, inquit, *veſtrum nemo tollet à vobis*. hoc gaudium, nunquam in vitium degenerat, quemadmodum lætitia; quæ, non parum ſæ-

pe, effuse & immoderate se efferens, à ratione digreditur; sed perpetuò placidè constanter, & cum ratione, animum movet. ac si princeps poëtarum Virgilius dixit, *mala mentis gaudia*, diserte, quidem elocutus est, sed non aptè. quid enim tam pugnat, quam malum aut vitium aliquod cum gaudio misceri? Sed ille, communem loquendi rationem secutus, lætitiam illam gestientem ac nimiam, gaudii nomine complexus est; quemadmodum nos etiam interdum gaudium, non proprio, hilaritatis læticiæq;, vocabulo signamus. gaudii igitur domicilium ac sedes, est animus; ibi habitat, ibi hæret, ibi perennem illam suam jucunditatem large copioseque diffundit; at voluptariorum hominum risus, voluptas, hilaritas, oculis orique eorum extrinsecus advolat, nec in animum commeat. quod si liceret tibi, penetrare ad intima illorum cordium cubilia; omnia intus voluptatis vacua, ac timoris, perturbationis, luctusque, à ratione repugnante profecti, referta conspiceres. pugnat enim pro se ratio, neque quietos eos esse patitur, qui ab ipsius imperio defecerunt. hi sunt illi stimuli, hæ sunt illæ faces, quibus, veteres poëtæ, improborum semper animos agitari exurique, dixerunt. ratio quoque, est ille noster adversarius, de quo Christus in Euangelio nos admonet, ut nihil ab eo diffideamus, sed parem cum ipso animum voluntatemque geramus. *Esto*, inquit, *consentiens adversario tuo citò, dum es in via cum eo; ne fortè te tradat adversarius judici, & judex tradat te ministro, & in carcerem mittaris.* quamquam D. Augustinus divinæ legi, adversarii istius partes assignet; sed ab eo, quod dicimus, non aberrat, cùm divina lex, in animis hominum insita, nihil præcipiat, nisi quod ratio ipsa faciendum vel fugiendum præscribat. EVPHR. Nunquam equidem arbitratus essem, divinam legem, tam magnas nobiscum inimicitias gerere: &, sanè audieram, principes potestates, ac rectores mundi, tenebrarum harum, perpetuos esse humani generis hostes, & habere nobis bellum semper atrox & acerbum indictum; nunquam tamen suspicatus hoc idem essem de divina lege, cui nullas putabam nobiscum inimicitiarum discordiarumque causas subesse. PHILOC. Sunt quidem isti, quos memo-

memoras, generis humani hostes, atque hostes nimis acerbi ac feri, sed non ex eo genere, quibuscum, ex Christi Salvatoris nostri præcepto, convenire nobis debeat, sed prorsus ex iis, à quibus, omnibus in rebus; capitali odio diffidendum sit; qui non idcirco nos bello persequuntur, ut salvos & incolumes præstent, sed ut secum unà, perpetuum in incendium & interitum, trahant; contra verò, divina lex, ideò adversus nos inimicitias suscipit, ut æternum à capite nostro exitium ac pestem avertat. de hoc eodem adversario, non obscure indicavit Paulus Apostolus, illis verbis, *Caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem; hæc enim sibi invicem adversantur, ut non, quæcunque vultis, illa faciatis.* quo loco, quatuor inter se pugnantes voluntates, tanquam in aciem, in pulverem & solem, educit Apostolus; carnis videlicet voluntatem, hoc est cupiditates pravas & noxias, & quas alio loco appellat carnis desideria; tum voluntatem spiritus, nimirum effrenos quosdam impetus animi, ex nimia cupiditate ferendi patiendique pro Deo, corpus ad internecionem dantes; quos spiritus cohibendos, & ad rationis terminos redigendos esse, idemmet Apostolus docet his verbis, *Rationabile sit obsequium vestrum*; deinde voluntatem nostram, cui morem nefas est gerere; postremò aliam quandam voluntatem, cui, nostra omissa ac repudiata, obsequii & obtemperare sit necesse; hæc autem est, legis æternæ voluntas, contra quam si quis audeat venire, sentiet, quanto cum adversario, sibi futura res sit: nam vinculis omnibus constrictus, judici, hoc est Christo, tradetur. *non enim Pater judicat quemquam, sed omne judicium dedit Filio*, qui, non modò eum in futuro sæculo, dæmonibus, æternis pœnis suppliciisque torquendum, objiciet, verum etiam in hac vita, solicitudini, timori, molestiæ, perturbationibusque omnibus, tortoribus sane non parum sævis acerbisque, distrahendum dilacerandumque permittet. Perspicuum est igitur, omnem ægritudinem animi, à voluntate nostra ortum habere, dum eadem sibi nimium indulgens, divinæ legis voluntati justitiæque conatur obsistere, sine qua justitia, nulla pax animo, nulla tranquillitas, nulla quies

obtingit, cum ea fons & origo sit omnis lætitiæ. *Justitia* enim *Domini rectæ lætificantes corda.* summa denique huc redit, ut intelligas, istam planè tristitiam, quæ te, de nova spirituali vita ineunda, cogitantem aggreditur, ac de sententia dimovere conatur, inde ortum habere, quod adhuc iniquitatem tuam diligas, & Dei præcepta odio habeas. quid esse putas causæ, cur adolescens ille Euangelicus, cum audisset à Christo, ut, facta auctione bonorum, mercedem, quam coëgisset, in pauperes distribueret, tristis abiret, nisi quia caræ erant cordi suo divitiæ illæ, & Christi sermo odiosus? *Sermo enim Dei,* inquit Augustinus, *adversarius tuus est, si tu amicus sis iniquitatis tuæ; sermo Dei, amicus tuus est, & adversarius iniquitatis tuæ.* EVPHR. Nimis tu quidem istud spiritualium virorum gaudium exaggeras: at ego, nihil crebrius, in eorum libris lego, nihil frequentius in eorum concionibus audio, quàm, perpetuo flendum, querendum, ac dolendum ex animo esse, ut etiam concionatori illi priores deferantur, qui uberiores, populo, fletus concitare possit, & majores animorum permotiones afferre. PHILOÇ. Cum facundus aliquis & prudens, sacrarum literarum interpres, vel divinæ justitiæ severitate narranda, vel peccatorum turpidine detegenda, terrorem aut fletum, populo movere studet, non tam id agit (quanquam conatur id quoque,) ut timendi dolendique causas afferat, quam ut lætandi gaudendique materiam objiciat. nam, ex Apostolo Paulo, duplex est genus tristitiæ, secundum Deum una, & secundum seculum altera: at quæ, secundùm Deum, est tristitia, quæ non est alia, nisi ea quæ ex peccatorum pœnitentia concipitur, pœnitentiam, ad salutem, stabilem operatur; quæ tristitia, cum ex divinæ caritatis fonte descendat, omnes simul Spiritus Sancti fructus, secum trahat oportet, quorum præcipuum est gaudium; sæculi autem tristitia, quia commodum, honorem, aut voluptatem aliquam, nobis ereptam queritur, mortem operatur, totaque redundat mœrore, atque tristitia; quæ non minus audacter ac strenue est propulsanda, cum adest, quam ceteræ aliæ cogitationes, perniciosæ, vel turpes. ab hac tristitia spiritualis vita nos liberat, atque in sum-

ma hilaritate & pace conſtituit. nam docet, coërcitas ac domitas habere cupiditates, atque libidines, unde omnis mœror luctuſque in animum influit. Evphr. Non tam doctus, quam expertus, fateri jam cogor, vera ea eſſe, quæ narras. nunquam enim ita ſum afflictus, ut cum ab aliqua cupiditate pervertor. quamobrem ad bene feliciterque vivendum, non à pecunia, neque ab honoribus, neque à voluptatibus, auxilium eſſe petendum exiſtimo. Philoc. Gaudeo vehementer, te, paucis his rationibus, de ſententia eſſe deductum; ſed aliàs, ideſt, cum plus ocii nacti erimus, plura, ex ſanctorum patrum ſcriptis collecta, narrabo, quibus, hæc tibi veritas, in animo, altius inſideat.

BARTOLDO NIHVSIO

IANVS NICIVS ERYTHRÆVS

S. P. D.

Faciam, Bartolde mi, ut te ſcripſiſſe pœniteat, mea tibi ſcripta nec ingrata nec injucunda accidere; quod magis gratiæ ſcilicet cauſa à te factum exiſtimo, (jam enim tuus in me amor, atque humanitas ſatis nota eſt atque perſpecta,) quam quod vere ita ſentias. at in excolendis amicitiis quædam cautio eſt adhibenda; neque hoc officii genere cum iis utendum, qui ſervare modum neſciunt, ſed ſibi plus ſumunt, quam datur. & quoniam ſemel modeſtiæ fines pertranſii, inſequor longiùs, & quod reliquum eſt ſermonis, de pœnitentia in ultimum vitæ tempus non differenda, ad te mitto; cui accedit hymnus peccatoris pœnitentis, & apparatus ad mortem, ad quam rite, & ut Chriſtianum virum decet, obeundam, omnes noſtri conatus, ſtudia, & ſolicitudines ſpectare debent. dabis mihi veniam, ſpero; quam eo facilius à te impetrare debeo, quod non poſtulo, ut mea, honoris gratia, tanquam Homeri aliquod opus, in ſcrinio diligenter aſſerves; ſed ſatis mihi eſt, ſi ſemel, cum abundaveris otio, legas, deinde facias, quod lubet, vel ea, quaſi inutiles cartas, in angulum aliquem rejicias, vel conſcindas, vel uras. peto à te majorem in modum, ut me, viro, pietatis doctrinæque laude longe clariſſimo, (ſcis, quem velim) commendatum habeas, ab eoque ſumma vi petas, ut, in ſuis ad Deum ſacrificiis ac precibus, veræ ac germanæ mihi pœnitentiæ virtutem impetrare dignetur. tu vero vale; meque, ſicut facis, dilige. Romæ, V Kal. Iunii MDCXLIII.

DIA-

DIALOGVS II.

De pœnitentia in supremum diem non differenda.

EVPHROSYNVS, PHILOCALVS.

EVPHROSYNVS.

Quandoquidem certum est mihi, re ipsa experiri, quod jam satis rationibus persuasum est, cum spirituali vita, non mœrorem & luctum, sed jucunditatem & gaudium esse conjunctum; aveo scire ex te, quem nam mihi, ad hanc vitam, munire aditum possim, quarumque virtutum comitatu instructus, ad eandem accedere.

PHILOC. Sapienter tu quidem facis, id cum rogitas. nam quemadmodum illi, qui quopiam inferre se postulet, removenda sunt prius, quæ obstent, quæque omnes, ad locum illum, aditus obstruant; ita etiam, qui à lubrica atque corrupta mundi hujus vita discedere, & in eam immigrare, quæ spiritualis dicitur, cupit, impedimenta primum repellat oportet, latumque sibi ad eam aditum paret.

EVPHROS. At, quæ nam dicam esse illa, quæ suo interjectu, atque oppositu, nos ab hoc genere vitæ repellant?

PHILOC. Peccatorum tanquam parietes, de quibus Propheta inquit, *Peccata vestra diviserunt inter Deum vestrum & vos.* hi sunt primum demoliendi; tum materia diruti ædificii, de medio removenda, ne, occasione se dante, & prava consuetudine stimulante, ex redivivis, aliisque etiam lapidibus, novum opus, superiore etiam altius atque validius, extruatur.

EVPHROS. Quæ nam est, obsecro, vis tanta, quæ peccatorum moles, tam magnas, tam altas, tam ad inferos usque pertingentes, possit labefactare atque convellere? atque, si uspiam inveniri possit, magno ac longo eam ad rem opus est labore atque industria.

PHILOC. Ostendam tibi machinam, quovis ariete, alioque tormento validiorem; quæ moles, quas dicis, nullo fere labore, ac momento pene temporis, possit subvertere atque diruere.

EVPHROS. Quæso te, ne eam mihi graveris ostendere; cupio enim quam primum, ad peccata mea dejicienda, destruenda, ac dissipanda, suscipere.

PHILOC. Machina seu aries, ad expugnanda ac diruenda peccatorum propugnacula, uno verbo, pœnitentia est, quę præsertim intimo acerrimoque animi dolore, ex injuriis Deo factis, continetur, quem nuda, simplex & aperta, peccatorum eorundem confessio, ac satisfactio consequitur. hæc virtus, tam validis prædita viribus est, ut peccata omnia, quamvis altissimis nixa radicibus, possit evellere. verum hæc pœnitentia, cum sine ea, nulla nobis spes salutis reliqua sit, quamprimum est arripienda, & cum ea, ad peccatorum moles oppugnandas diruendasque, properandum; neque committendum, ut prolatando, ac diem ex die ducendo, non sit integrum nobis ad pœnitentiæ arma confugere, iisque contra peccata salutariter uti. nam mors omnibus horis, vel momentis potius, gladii cujusdam instar, e lacunari, seta equina appensi, cervicibus nostris impendet, cum nemini sit exploratum, quamdiu ipse sit victurus. Si igitur antea contingat, ab ea nos opprimi, quam peccatorum nostrorum pœniteat; ex Christi dicto, actum est, ilicet, perivimus; qui, disertis, verbis, *Nisi*, inquit, *pœnitentiam egeritis, omnes simul peribitis.*

EVPHROS. At hoc esse video commune vitium ac pervagatum. pleraque enim pars hominum, totam hanc rem in tempus mortis rejicit, quo tempore fore sibi facile atque expeditum existimat, pœnitentiam, tanquam si in arcula aliqua inclusam, vel parieti, quasi gladium, suspensam habeat, accipere, eaq; suum ad arbitrium uti. atque interim fas sibi putant, dare operam voluptatibus, nihilque sibi denegare, quod in animum incidat.

PHILOC. Bene agis, Euphrosyne, & se isto modo res habet. non enim potest numerus eorum iniri, quos callidus ac veterator humani generis hostis, hac stulta & inani fiducia, in fraudem illexit, secumque æternum

ad interitum rapuit, dum nempe, quod debuerunt, præstare distulerunt; quia, etsi visi fuerint spondere voluntatem, nunquam tamen eam in effectum deduxere; quibus Philosophi, non voluntatem, sed velleitatem, tribuunt. ut non male dictum sit à non nemine, miseram illam inferorum sedem, æternum illud mortis domicilium, ac damnatorum carcerem, refertum esse velleitatibus.

EVPHR. Rem sane commovisti, alia disputatione dignam; & quoniam, in pœnitentia celeriter suscipienda, tantum esse ais momenti ad salutem, aveo te, de tota hac re, copiose differentem audire, quo falsa hæc hominum opinio, ac mea etiam, si ab ea me imbui aliquando contingat, castigetur, atque una cum aliis intelligam, quam perniciose desipiant, quibus sit consilium, huic spei, tanquam flatui sese committere, quo impellente, vix pauci, ac ne vix quidem, rectum ad salutem cursum te nere, ac portum aspicere potuerunt.

PHILOC. Nihil tibi erit in me moræ; age, roga, interroga; nunquam tibi percontanti, aut quærenti aliquid, deero.

EVPHROS. Nihil est quod te interrogem; jam tenes, qua de re sit agendum; continentem orationem desidero; me autem ita tibi attentum fore profiteor, ut, ne sciscitandi quidem aliquid gratia, te sim interpellaturus.

PHILOC. Rem igitur omnem, breviter in capita distribuam, quo explicari facilius ac retineri memoria possit. ac primum ab illis Christi verbis apud Matthæum exordiar, *Orate, ut non fiat fuga vestra hyeme, vel sabbato*; tum causas, quibus hoc minime expediat, enumerabo.

CAP. I.

Orate, inquit Christus, *ut non fiat fuga vestra hyeme, vel sabbato.* quibus amantissimis Christi verbis admonemur, incredibili celeritate fugam à nobis istam esse arripiendam; nimirum, discessionem à peccato, cui vel minimum temporis spacium hærere, horribile est ac

formidandum. verum summa vi animi, & efficacissimis sane verbis, petendum est à Deo, ut, si nos salvos esse velit, efficiat, ne fuga hæc incidat in tempus hyemis, vel sabbati diem. Etenim, hæc duo tempora, fugientibus sunt inoportuna & incommoda maximè; sed quid, inquam, fugientibus? ipsis etiam viatoribus, placidè ac pedetentim iter habentibus sunt inimica. Fugæ vocabulum, & necessitatem celeritatis, & longitudinem spacii, quod decurrendum sit, indicat, ut, nisi quanta potest pedum celeritas adhibeatur, verendum sit, ut temporis tantum suppetat, quantum sit properanti necesse. ac primum properandi vim & necessitatem, periculi magnitudo, qua urgemur, imponit. nam si cunctemur, si paululum simus in mora, facilè nobis eveniet, quod innumeris fere contingit, ut anteà Orci faucibus absorbeamur, quam, diversum ab illis iter arripiamus. tum Deus & peccatum, res infinito intervallo inter se disjunctæ, immensitatem itineris, quod decurrendum sit, edocent. itaque, cupientibus à peccato recedere, & curriculo ad Deum contendere, nihil est incommodum magis, quam tempus hybernum; hoc est interclusio animæ & angustiæ spiritus; quo tempore, ut itineris tantum conficiatur, nimirum ut in pœnitentiæ regionem perveniatur, fieri vix potest. nam primum, hyeme ita dies in arctum contrahuntur, vix ut sol exoriatur, cum occidit; quamobrem, cui perquam longissimum sit iter suscipiendum, dierum brevitate exclusus, in aliud illud tempus, rejicere cogitur. tum, hyeme, decidentes è cœlo imbres, volentem se itineribus dare, deterrent, & intra domus suæ claustra compellunt. deinde corruptæ imbribus viæ, ac limus, ad fallenda vestigia, pedibus subjacens, currentis vim atque impetum tardant. ad hæc torrentes, decurrentium, ex propinquis montibus, aquarum mole, aucti inflatique properantibus iter occludunt; præterea, validissimi undique flatus erumpunt, sævi turbines adsunt, cælum nubibus clauditur, tonitribus contremit, solis lumen eripitur, atque, ejus loco, horrificæ è nubibus flammæ coruscant. hæc omnia, ad hyemis similitudinem, in mortis tempore, deprehenduntur. nam tum,

&

& brevissimi illucescunt dies, adeo, ut, cui propositum sit, discessionem à peccato, & reversionem ad Deum, quos inter, ut diximus, immensum atque adeo infinitum interjectum est spacium, in illud tempus rejicere, alterutrum fere contingat oportet, vel, ut desperatione debilitatus, omnem, ejusmodi profectionis, pœnitentiæ nimirum, cogitationem, abjiciat, vel si illud sit iter ingressus, antea à nocte, hoc est, à morte opprimatur, quam ut illud possit conficere. deinde, ex anteactæ vitæ flagitiis, tanquam ex solo, conceptis humoribus gravido, tetri, pestiferique complures emergunt halitus, qui, vel in turbines terroris, vel in tentationum flatus convertuntur, adeo sævos, adeo fœdos, ut vel morientibus, pœnitendi consilium extorqueant, vel in luto, unde conantur emergere, eosdem altius infigant. deinceps, qui æstus, qui error, quæ tenebræ, eorum animis obversantur, qui perpetuis sese sceleribus contaminarunt, cum venit in mentem, inexorabilis judicis, ad quem venturi sunt, severissimi judicii, unde eos, nec cujusquam eloquentia, nec gratia, nec potentia præripiet? tum, quam magni, quantasque trahentes undas, dolorum, ac cruciatuum corporis, quasi torrentes, in extremum vitæ casum adductos fere circumfluunt? qui quasi torrentes, institutum illis iter interrumpunt, & ad preces, ad lamenta, ac lacrimas, ire cupientibus, aditum intercludunt. Etenim, qui sic affecti sunt, neque animum ad cogitandum instituere, neque, in quantum suæ salutis æternæ discrimen sint adducti, satis possunt aspicere. ita enim à natura comparatum videtur, ut curæ & solicitudines animi, à doloribus corporis, si cum illis concurrant, obruantur, vel consopitæ teneantur. hinc fit, ut cum animus, in quapiam vehementi ægritudine, motuque turbulento, cupiditatis, vel iræ, versatur, si summus aliquis coporis cruciatus, vel dolor accedat, continuo, suæ sibi ægritudines leviores fiant, ac fere se totum ab illis abducat, & ad corporis morbos cruciatusque convertat. *Orate* igitur, *ut non fiat fuga vestra hyeme vel sabbato.* Sabbati mentio, temporis angustias, quibus morti jam proximi premuntur, ante oculos ponit. Etenim definitum erat lege, quate-

nus quis progredi poſſet; cujus inſtituti meminit etiam Lucas in Actis Apoſtolorum, cum ſpacium illud quod montem inter, qui vocatur Oliveti, & Ieruſalem, interjectum eſt, itineris, quod ſabbato fieri poterat, menſuram habuiſſe commemorat. mortis dies, dies eſt, quieti magis & ocio, quam itinerum laboribus, addictus & traditus. Etenim, ex illo, ab hujus vitæ periculis moleſtiiſque, quidam quaſi aditus eſt ad æternam illam requiem, qua nullis interrupta motibus animi, à ratione alienis, nullis perturbata doloribus corporis, in cælo beati fruuntur: at ſi cui tum libeat, dare ſeſe itineri, ſabbati ſit illud iter oportet, hoc eſt, planum, rectum, & paucis quibuſdam paſſibus definitum: hoc iter eſſe dixerim, breves aliquas, & caritatis ardore incenſas preces, quæ tanquam ex cordis arcu emiſſæ, jaciantur in Deum, ſuſpiria, ex intimis animi viſceribus petita, ex æternæ pacis deſiderio, & pauca quædam alia, his ſimilia. quamobrem, ut videre licet ex iis quæ diximus, quibus conſilium eſt, tam arduum, tam periculoſum, tam anceps, pœnitentiæ negocium in tempus mortis differre, hi ſibi peſſime conſulunt, ſuaque incuria ac negligentia, contra Chriſti monita, prudentes ſcienteſque ad interitum ruunt voluntarium; qui Chriſtus, vota preceſque hominum, non alio magis referendas eſſe admonet, quam eo, ut impetremus à Deo, ne fugam iſtam, nempe pœnitentiam noſtram, in tam iniquum tamque incommodum anni, vitæ noſtræ, tempus ſinat incidere.

Cap. II. *De cauſis, quibus pœnitentiam in ſupremum tempus differre non liceat.*

Multa ſuperiori capite indicata ſunt, unde peccatori minime expediat, pœnitentiam in ſupremum vitæ tempus rejicere; ſed quatuor ſeſe in primis aperuerunt, quæ acrius obſtare videantur; primum deſperatio, in quam ex recordatione peccatorum, quorum ipſum non pœnituit, facile peccator impellitur; tum temporis anguſtiæ, in quas ſe eſſe redactum ſentit; de-

inde corporis animique cruciatus, quibus varie vehementerque distrahitur; postremo difficultates vere utiliterque pœnitendi, quibus circumsepitur. per hæc igitur quatuor berviter percurramus; ac primum de desperatione dicamus.

Cap. III. *Quod sæpe eorum spes multum infringatur, qui pœnitentiam, ad ultimum vitæ tempus, reservant.*

P*Aucitas dierum meorum finietur brevi*; *dimitte me ergo, ut plangam paululum dolorem meum*, *antequam vadam & non revertar ad terram tenebrosam*; &c. Iob x. Adeo severum, adeo formidadile, adeo horrendum est illud judicium, quod statim post mortem uniuscujusque consequitur, ut viri omnium sanctissimi, qui in hac cogitatione defixi versantur, ex eo vix se evasuros existiment, quamvis multos annos, superioris vitæ peccatis recolendis deplorandisque, tradiderint. quamobrem interdum dilationem mortis, à Deo in beneficio & gratia deposcunt, quo diligentius pœnitentiæ quasi lavacro peccatorum suorum maculas eluant. Talis erat Abbas Sysois, qui morti proximus, ac beatioris vitæ spe certus, Christum, quem oculis intuebatur, enixius orabat, ut diuturnioris sibi lucis usuram, ad pœnitendum daret; permitte me, inquit, adhuc modicum pœnitere. in hunc eundem numerum referendus est David; unde illud frequenter exaudiebatur, *amplius lava me domine ab iniquitate mea, amplius lava me à peccato meo*. Et sane si ad peccati magnitudinem gravitatemque spectetur, quo præsertim infinita Dei majestas offenditur, quam potest in se quisque pœnam, quod supplicium accipere, quod par sit culpæ, cui subest? jure igitur peccator, ad deploranda superioris vitæ flagitia, produci sibi vitam, efflagitat. D. Gregorius magnus, paulo secus hæc verba interpretatur, *dimitte me, ut plangam paululum dolorem meum*, hoc est, cohibe vim timoris, quem ex recordatione peccatorum, & futuri judicii severitate percipio, ne mearum lacrimarum cursum impediat.

 nam

nam vir, inquit, pius ac probus, dum sua sibi peccata in animum subjicit, Deumque ante oculos statuit, ad quem judicem est venturus, eo interdum metu terroreque concutitur, ut prope à sensibus deseratur; adeo ut nec ullam vocem edere, nec ullam lacrimam dare, nec ullum è pectore suspirium emittere valeat. quæ sancti viri interpretatio, non longè à philosophorum inventis aberrat, qui docent, lætitiam, metum, terrorem, ceterasque animi perturbationes, si ita abundent, ut eas nequeat animus capere, in sensus ipsos redundare, eosque ad sua munia exequenda, stupidos ac tardos efficere. atque, ut de iis taceam, quos ex historiis accepimus, lætitia metuque, aut aliqua ejusmodi ægritudine nimia, ad insaniam fuisse redactos; nonne quotidie experimur in nobis, quemadmodum perturbatione aliqua vehementer abrepti, infantes stupidique reddamur? utraque interpretatio, mirum in modum, rem de qua loquimur, explicat, ut, si homines innocentissimi, sola cogitatione divini judicii, ita afficiebantur, ut vel longiorem vitam, quo plenius Deo satisfacerent, in gratia deposcerent, vel formidine oppressi, prope de statu mentis, ac de omni spe devolverentur; nihilne improbos ac sceleratos, aut desperatione debilitandos, aut metu concutiendos existimamus, cum mors aderit, cum judicii terror in oculis erit, cum inferorum fauces, ad eos excipiendos absorbendosque, fere patebunt? multi sunt anni, cum erat hic Romæ cænobita quidam ex cucullatorum familia, religione ac probitate, ejus cœnobii facile primus; hic cum ad ultimum vitæ suæ diem pervenisset, ac prope animam ageret, cœpit repente versare se, æstuare, ingemiscere; cumque ii, qui aderant morienti, intelligerent, in ejus animo spem metumque versari, pro se quisque sedulo faciebat, quo eam illi ægritudinem demeret; & in primis monebant, ut bono animo esset, ut meminisset, se Patrum cucullatorum familiæ nomen dedisse, in eaque multos annos pie religioseque vixisse; tum ille, his vocibus erectus, & quasi ad se ipsum rediens, dicitur convertisse oculos ad cilicium, quo erat tectus, illudque exosculatus, in suorum complexibus, Deo animam reddidisse. nempe illi,

æternæ

æternæ damnationis metus, ab animo, omnium rectè factorum memoriam excusserat. ô quantos timori ac desperationi de se ludos parant, qui finem peccandi non faciunt! Tria in primis esse arbitror, quæ possint cuipiam, in morte, spem maximam addere; primum, amicitiam, & quasi cognationem cum Deo, conciliante virtute, contractam; tum propinquitatem, sive potius præsentiam ipsius Dei; postremo multa & maxima merita. & primum ad Dei amicitiam quod attinet, quid in ea præsidii sibi positum esse existimabunt, qui, propter maxima vitia atque peccata, Deum infestissimum habeant? ut propterea David, nihil enixius à Deo precetur, quam ne ab ipso in ira recedat, hoc est, ne inimico animo abeat, *ne recedas*, inquit, *in ira à servo tuo.* dicitur interdum recessisse à nobis Deus, non quia vere recesserit, sed quod simulat recessisse. unde licet interdum aspicere viros, omni virtutum laude præstantes, urgentibus tentationibus, in eas animi angustias doloresque compelli, prope ut liceat suspicari, non illis Deum adesse; sed tum, non declinat in ira, sed in misericordia; simulat enim se discessisse, quo majore eos misericordia complectatur ac teneat, nempe ut majoribus eos meritis augeat, peccatorum reliquiis expurget, purgatorii ignis supplicio præripiat: à peccatoribus autem, à quibus capitali odio diffidet, declinat in ira. Nam ideo refugit, ut iram suam in eos evomat, ut pro eo ac meriti sunt, pœnas atque supplicia constituat. nullum igitur improbis in Dei amicitia perfugium ostenditur, à quo sibi pestis, exitium, & interitus imminet, à quo jam pene, funesto ejus sententiæ quasi telo, feriuntur, *Ite maledicti in ignem æternum.* secundo loco multum valet, ad nos in spem erigendos confirmandosque, Dei propinquitas atque præsentia. quis animum abjiciat atque prosternat, cui Deus adsit, subveniat, opituletur? at nihil ita Deum à nobis submovet, atque discludit, ut peccatum, imo, quemadmodum Isaias loquitur, Deum inter ac nos, quosdam quasi parietes creat atque constituit. *peccata*, inquit, *vestra diviserunt*, *inter Deum vestrum & vos.* atqui horum parietum, qui interjecti sunt inter peccatorem & Deum, Divus Bernardus

quinque genera facit. primum genus ait esse legem illam in membris nostris, repugnantem legi Dei, vel, ut aliter explicat Paulus Apostolus, id, quod est in carne peccatum. sed felicem eum, quem solus hic paries à Deo separat atque disjungit, hoc est, cujus liber ad Deum cursus retinetur hujus custodiâ corporis, ex Adæ peccato corrupti. talis erat idem Apostolus, cui nihil longius videbatur, quàm dum corporis sui moles dirueretur, quo posset evolare quam primum ad Christum, eique prorsus hærere; ex hoc erat numero sponsa, quæ hunc eundem parietem sibi obstare dicebat, quo minus irrueret in amplexum sponsi. *En ipse*, inquit, *stat post parietem, respiciens per cancellos, prospiciens per fenestras*. sed quis est tam alienus à culpa, qui vel statim distrahi, secerni, separari cupiat à corpore, ut in Dei conspectum excedat? D. Bernardus, se ejusmodi non esse, palam confitetur. imo nihil tam alienum esse à rationibus suis affirmat, quam celerem ac repentinum interitum. *nam si subita*, inquit, *morte corripiar, vereor, ne propter mea scelera atque peccata, quam remotissimè à Deo disjunctus inveniar, ac propterea à dæmonibus circumventus, in cruciatum abripiar sempiternum.* quid est, quod audio, Bernarde? tu mortem perhorrescis? tu dæmones times, atque à suppliciis æternis tibi esse periculum ais? tu, inquam, cujus virtutem, probitatem, innocentiam, omnium sæculorum posteritas admirabitur; cujus, in victu atque in omni vita, duritiem & asperitatem, etiam qui legent, horrebunt? neque id à te, joci vel gratiæ scilicet causa, esse prolatum existimo, sed quia sic tibi erat persuasum. quid igitur mihi erit misero, tot peccatis obruto, tot conscientiæ testimoniis evicto? quæ spes salutis hærebit, cum animo ita soluto & libero vivam, cum ad placandam judicis iram, nullum adhuc de me illi supplicium tradam, laborans, ingemiscens, fugiens omnia, quibus voluptas vel solatium insit? ô me excordem, si hæc non cogito; stultum, si cogito, nec vitam emendo. primus igitur paries, qui nos à Deo disjungit ac separat, naturalis illa propensio est & inclinatio, insita hominibus ad peccandum. verum hic paries, si nihil aliud intercedat, ferendus erit; nam habet rimas & cancellos, ut diximus, & aliquando tandem di-

ruetur

ruetur. alter paries eſt, voluntatis noſtræ ad iſtam propenſionem acceſſio; jamque hic ad eos parietes pervenitur, qui nos à Deo diſtrahunt, planeque disjungunt. tertius eſt, cum mala mens, malus animus, ad rem confertur,& flagitium ac ſcelus admittitur.quartus eſt,conſuetudo peccandi. poſtremus, delectatio peccandi, cum,divinis juſſis imperiiſque contemtis, ad voluptatem, tanquam ad finem, omnia diriguntur. quid igitur faciat, quo ſe conferat, quid conſilii capiat extremo illo tempore peccator, à Deo, hoc eſt, à ſalute ſua, tot parietum interpoſitu interjectuque, disjunctus? profecto eundem ſibi exitum adeſſe perſpiciet, quem habet membrum à capite exſectum, ædificium à fundamento ſejunctum, ſarmentum à vite reciſum. nam quid membrum à capite ſecluſum, niſi mors,ſequitur?quid ædibus à fundamento diſtractis impendet,niſi ruina? quid ſarmentis à vite divulſis debetur, præter incendium? *unum de duobus*, inquit Auguſtinus,*palmiti congruit, aut vitis, aut ignis; ſi in vite non eſt,in igne erit.* itaque quorum improbitas atque nequitia,adverſus Deum,tot tantaſque ſibi moles extruxit, properet eas demoliri atque deſtruere, dum tempus & occaſio ſe dant, & validiſſima de cœlo præſidia conveniunt;neq; diem ex die ducat;ne ſubito caſu oppreſſus, ſpe ſalutis abjecta,ad deſperationem omnia convertat.

CAP. IV. *Quòd memoria recte factorum in primis jacentem ſpem erigat.*

INter illa tria,quæ,ad ſpem in nobis excitandam,utilia eſſe commemoravimus,tertio loco poſuimus merita; nempe ea,quæ quiſque,divina ope adiutus, pie, caſte,benigne, demiſſe, vel cum aliqua alia virtutis laude fecerit. hæc res tantam vim habet, ut contra deſperationem nulla plus poſſit. quam ob rem, inquit Gregorius, cum præteritæ vitæ peccatis objiciendis, dæmon nos oppugnare inſtituit, atque in deſperationem impellere, opponenda ſunt contra ejus impetus ea, quæ ad placandam divinam iracundiam, ſupplicii cauſa ſuſcepimus. qui igitur,jam inde uſque à pueritia,in omni pravitate, & in ſumma morum peruerſitate verſatus eſt,neque pro

totius vitæ peccatis Deo, quod satis sit, fecerit, quique animadvertit, subitam illam pœnitentiam, qua afficitur, non ab odio peccati manare, sed à metu judicii atque pœnarum exire, quo se præsidio tueatur, quo ore justissimum ac severissimum judicem appellare sustineat? despondebit illico animum, seque ipsum præcipitem ad inferos dabit. neque mirum videri debeat. homines scelerosi simul & stulti, ex ipsorum ingeniis divinam misericordiam spectant; ipsi, quia inimicis, quibus semel pepercerunt, amplius non ignoscunt, si nova feriantur injuria, putant etiam peccatorum multitudine, divinam clementiam misericordiamque consumi; sed errant, inquam, conjectura domestica; non est similis ipsorum Deus. ejus namque clementia, quia infinita est, nullis hominum peccatis atque sceleribus, quamvis innumeris, quamvis ingentibus, exhauritur. verum fraus hæc, tam scelerata, tam impia, in quam labuntur, peccata commissa, tanquam pœna, consequitur. neque novum est, ut peccatum aliud majus, Deus, in pœnam alterius delicti, perpetrari permittat. sed ut ad propositum redeam, unum me, in hac cogitatione versantem, non solum commovit, verum etiam ad incredibilem admirationem extulit, quod animadverti, viros omnium sanctissimos, qui omnia semper, quæ jucunda videntur esse, non modo his extraordinariis cupiditatibus, sed etiam ipsi naturæ ac necessitati denegassent, quique ætatem integram, in laboribus, jejuniis, atque vigiliis, contrivissent, usque adeo à formidine divini judicii, morientes fuisse invasos, ut nihil tam metuerent, quam ne ad summam rerum omnium desperationem irruerent; neque potui, quin exclamarem ac dicerem, ô temeritatem, vel potius insaniam, atque stultitiam eorum, qui peccata peccatis exaggerantes, in summa tamen spe divinæ misericordiæ, vivunt. Frater Ægidius, unus ex sociis sancti Francisci, fertur, quam commodissime respondisse, cum, à principibus quibusdam viris rogatus, ut in suis ad Deum precibus, ipsorum meminisset; se esse æquius, ait, illos sibi, precatores apud Deum parare, qui majori spe præditi essent. ego enim, inquit, cum tot annos pauperem hanc, atque inopem vitam agam, & quantum potest, animum à rebus humanis

abdu-

abducam,nihil mihi certi de salute mea polliceri audeo; at vos,in summa rerum omnium affluentia, in maximis atque perpetuis deliciis, tanquam securi salutis vestræ, ociosi vitam exigitis. Atque hic semper metus inerat iis,qui nullis se humanis viciis contaminassent,essentque in corporibus humanis vitam imitati Angelorum. quid eos, qui cum se flagitiis aliquot inquinassent, peccata commissa, novo atque incredibili genere pœnitentiæ diluerant, quo terrore, qua formidine exagitatos fuisse comperio?legite,amabo,quæ Io. Climacus,non auditione aliqua, sed suis oculis, se accepisse commemorat, de sanctis illis peccatoribus,qui pœnæ videlicet causa,eum in locum sponte confluxerant, qui carcer appellabatur; quæ sunt ejusmodi, ut non modo legentibus admirationem faciant, sed etiam cogitantibus timorem incutiant. Deus bone,quæ eorum erant lacrimæ, quam perennes? quæ suspiria,quam crebra, quam alte petita?quę preces, quam acres, quam vehementes, quam non intermissæ? hic, dolore ex peccatis contracto, prope à sensibus aberat; ille pectus verberibus cæsum, atque adeo cruore conspersum, novis insuper verberibus cumulabat; alter ex perpetuis fletibus,minus oculis utebatur; alter novis exemplis,miserum se,pro peccatis suis,habebat;alii alia faciebant, quæ non tam quia longa dictu, quam quod horribilia commemoratu sunt,fugit ac reformidat oratio.sed num,quia tam multa, tamque incredibilia, de se ultro supplicia dedissent, vana aliqua fiducia elati, in morte sine cura erant? nihil minus, sed magis magisque rerum suarum satagebant.itaque nulla nisi timoris signa præbebant,nullas nisi terroris voces edebant,verentes,ut pœnis illis sibi passus esset Deus satisfieri, ac proinde latam in ipsos, damnationis æternæ sententiam, firmam manere jussisset.linquamus istos;veniamus ad Davidem, *qui cinerem tanquam panem manducabat, & potum cum fletu miscebat*; qui suam ipse pœnitentiam commemorans,ita narrat;*laboravi in gemitu meo,lavabo per singulas noctes lectum meum, lacrimis meis stratum meum rigabo*; quam pœnitentiam D. Io. Chrysostomus, in hujus loci explicatione,non magis diserte quam vere,elegantissima amplificatione prosequitur, his verbis. *audiant,qui lectos,*

habent

habent argenteos, qualem Rex,& purpura indutus,ostendat pœnitentiam; audiamus & compungamur. non solum laboravit, sed laboravit gemens; non solum lacrimatus est, sed lacrimis lectum lavit; non solum dicit præteritum,sed etiam futurum. non solum, inquit, David dolore ex peccatis suscepto commovebatur, sed huic dolori comites erant lacrimæ luctusque permagni, qui luctus, lectum in quo jacebat, irrigarent, atque adeo dolendo flendoque satietate,ac lassitudine ulla,non defatigabatur,ut vellet etiam in posterum, eam vim lacrimarum effundere, quæ amnium instar decurrerent,& cubile ipsum, quod adulterii labe polluerat,inundarent: *nos autem,* inquit Chrysostomus, de Christianis sui ævi loquens, *vix totum biduum, vel summum triduum,peccatis nostris deflendis damus,cum, à fletu ad risum,à dolore atque tristitia ad inanem lætitiam hilaritatemque, traducimur.* at ego pergo atque insequor longius. ô negligentiam socordiamque nostrorum temporum maxime deplorandam; non solum, quemadmodum inquit Chrysostomus, nos biduum vel triduum, dolendo flendoque non consumimus, sed permagnum quiddam præstitisse arbitramur, si peccata nostra reputantes, unam ex oculis lacrimulam expresserimus, vel, sumpto in manus flagro, ad breve nescio quod tempus, paucas corpori nostro plagas intulerimus, & statim deinde, non solum ad inanem lætitiam risumque revertimur; sed utinam interdum eadem ad flagitia atque peccata non revolveremur: & tamen David, cum meminerat, statim sibi post mortem ad Deum judicem esse veniendum, ea cura metuque abripiebatur, ut nihil ab eo enixius oraret, quam ne apud ipsum judicem, causam dicere cogeretur. *& non intres in judicium cum servo tuo.* quid est,quod audio,David? ain' tu? etiam ne vereris ac times? peccatum est à te graviter vehementerque;nemo dicet secus; verum illis uberrimis fletibus, quos supra narravimus,peccatorum tuorum maculas abstersisti;&, quod rem continet, optatissimum impetratæ à Deo veniæ nuncium accepisti;cur igitur ejus tantopere conspectum reformidas? quia, inquit, quamvis ab omni conscientia sceleris remotus,affirmare liquido potest, se esse omnino alienum à crimine; quod si quis tamen tantam

arro-

arrogantiam, tantos ſpiritus ſumpſerit, ut rectitudinis juſtitiæque ſibi laudem uſurpet, ſciat, ſe hoc uno crimine periturum, quamvis ab omni alio ſcelere purus atq; integer inveniatur; *quia non juſtificabitur in conſpectu tuo omnis vivens*; vivens, inquit; hoc eſt, nemo hujus cuſtodia corporis ſeptus, poteſt Deo judici dicere, juſtus ſum, innocens ſum; hæc gloriatio ad futuram gloriam pertinet, quæ revelabitur in nobis; quo magis eſt nobis vigilandum ac timendum, quandoquidem ignoramus, utrum odio an amore digni ſimus. D. Paulus, nullis adeo conſcientiæ ſtimulis compungebatur, ut diceret, *nihil mihi conſcius ſum*; num proptereà ſibi placebat? num propterea audebat ſe ex reis eximere? nullo modo, verum ſubjiciebat, *ſed non in hoc juſtificatus ſum*; videlicet non idcirco, me eſſe purum à crimine aſſero; adhuc paveo, adhuc contremiſco. ſi igitur David, in quo præter pauca illa notiſſima crimina, nullum fere alterius peccati veſtigium apparebat, qui illa ipſa delicta, tam horribili pœnitentia deleverat, qui ita cum Deo erat familiaritate conjunctus ut nemo fere unquam, qui ad Dei voluntatem quodammodo factus videbatur, cum divini judicii veniebat in mentem, ita metuebat, ut recuſaret, in eo cauſam dicere; qui metus eſſe, qui terror iis debeat, qui nullam horã vacuam à ſcelere, à flagitio, abire patiuntur, qui oblatas ſibi peccandi occaſiones arripiunt, qui latentes ultro perquirunt, in quos omnis anteacta vita teſtimonium graviſſimum dicit? ſed nunc abeſt hic metus à cogitatione eorum, ut tandem, extremo ſpiritu, integer ac ſævior irrumpat. ô diem horribilem atque funeſtum, ô terrorem acerrimum atque ſæviſſimum. ſi ille, ut Gregorius ait, columnas firmiſſimas validiſſimaſque concutiet, quid tabulatis infirmis, ac miſeris faciet? ſi excelſas robuſtaſque arbores pene dejiciet, quo pacto arundines, & virgulta convellet? ſi ita eos jactabit, qui in acerrima atque attentiſſima mortis meditatione ſemper hæſerunt, quam omni eos ratione vexabit, qui nunquam habitarunt in hac tam ſalutari ac neceſſaria cogitatione? ſi milites veteranos, ac fortes, prope in fugam convertet, quam cito tirones ac timidos pellet? *ſi juſtus vix ſalvabitur, impius & peccator ubi parebunt?*

CAP.

CAP. V. *De aliis causis, quæ spem morientium infringunt.*

NEque istæ dumtaxat, quas diximus, desperandi causæ improbis in morte objiciuntur, verum aliæ etiam graves vehementesque proveniunt,quæ sua vi,atque impetu, miseros omni spe fere devolvunt. nam quemadmodum, hyberno tempore, ut antea diximus, flumina,non suis solum aquis tumida profluunt, sed imbribus etiam atque torrentibus aucta, sese extra ripas evolvunt; ita etiam desperationis vis, quæ ab injuriis Deo illatis,& inopia meritorum, ad intercipiendas animas,tanquam flumen erumpit, aliis etiam cogitationibus, veluti auxiliaribus aquis, augetur, & ad summum excrescit. Atque ad eam explendam,duo præsertim illabuntur,primum memoria ætatis,per luxum atque socordiam elapsæ. nam cum annos præteritos recordantur, & angustias temporis, ad quas redacti sunt, vident, veniæ potiundæ spem deserunt, cujus impetrandæ facultatem tot annorum spaciis neglexerunt, tum unum aut alterum mensem ex illis misere cupiunt, quos largiti sunt ocio ac voluptatibus,tum ejus maxime rei inopiam sentiunt,in qua profusissimi fuere. hoc est, quod apud Salomonem,in Proverbiis legitur, *Memento paupertatis,tempore abundantiæ*; vidilicet cave, ne ullæ tibi particulæ temporis perperam excidant,sed quascunq;,vel minimas tenuissimasque,avarissimè retine; cum possit contingere, ut earum indigens sis. & quamvis non pauci, miseras illas vitæ reliquias,de tota ætatis summa sibi relictas,ad salutem impetrandam conferre studeant, interdum tamen, festinatione trepidi, à consilio destituuntur, nec, quid primum,aut quid postremo agant,inveniunt.itaque prius mors opprimit,quam id assequantur,quod volunt. quid est, ut non solum stulta, verum etiam ridicula earum virginum ratio habita sit,quæ in ipso pene adventu sponsi,oleo destitutæ,illud emptum ierunt,nisi quia ipsæ se impedierint, & à sponsi connubio domoque secluserint?quid enim erat causæ, ut se ab aliarum societate divellerent? an,quia eas oleum defecerat? at si usque expe-

ctassent,

ctassent, quoad sponsus venisset, facilè hæc illis stoliditas negligentiaque à sponsi bonitate condonata esset, fuissentque una cum cæteris introductæ; erat nuptiarum tempus, erat hilaritatis dies, sed habet hoc culpa, cum prope est judicium & pœna, ut rationem perturbet, mentem obruat, &, dum quisque expedire se vult, induat. deinde, quos desperationis quasi fluctus, ad ceteros invehent, occasiones, conjungendæ cum Deo amicitiæ, toties à nobis neglectæ atque contemptæ? quam hæc cogitatio nos misere distrahet? in quos gurgites auferet? non potest hic à nobis locus, ita ratione illuminari, ut illustravit eum Christus, eleganti illa similitudine patris familias, qui in nuptiis filii sui, multos secum ad cœnam invitaverat. refert enim, illum, postquam omnibus curasset rebus instructum paratumque ut esset convivium, misisse servos suos, qui dicerent iis, quos invitaverat, ut ubi liberet, venirent accubitum; etenim parata esse omnia: quod cum illi audissent, omnes, ad unum, varias finxisse causas, ne venirent; tum patrem familias iratum dixisse, neminem eorum, quos invitasset, cœnæ ipsius participem fore; *Amen*, inquit, *dico vobis, nemo eorum qui vocati sunt, gustabit cœnam meam.* verisimile est, eos ita dixisse; quid est id, quod nobis, tanquam magnum aliquod malum interminatur? bene nobiscum agitur, si nihil pejus eveniat; bono enim isto, quod abfore à nobis, pœnæ loco, prædicitur, ipsi uti noluimus, illud ipsi a nobis repudiavimus. itane illud inest in hac re mali, ut, cum erit in animo venire, non sit futurum vobis in integro? scriptum est in sacris litteris, Esau redeuntem à venatione, occurrisse Iacob fratri suo. qui edulium quoddam, opinor è lentibus, in cœnam sibi paraverat; tum Esau multa eum vi orasse, ut ejus edulii sibi gratiam faceret; Iacob, qui sciret uti foro, ut dicitur, sub ea conditione id se illi traditurum affirmasse, si primogeniti honorem & locum sibi antea remisisset; Esau, fame & labore ex itinere confectum, respondisse, quem tu mihi primogenitum, quem honorem narras? da quod edam, atque eum tibi habe, cum Deo hominibusque volentibus: sed simul ac accepit, quarum benedictionum hæreditas fuisset in fratrem translata, feroque cognovit, quantum honoris & com-
modi,

modi,primogeniti nomen afferret, dolore amentem ingemuiſſe,& luctibus atque ululatibus omnia compleſſe, ſed reſponſum accepiſſe, ut voci ac luctui parceret, neu ſe tantopere afflictaret; inanem enim à ſe operam ſumi, & incaſſum omnes illas lacrimas fundi. nihilo carius, imo etiam vilius, animam ſuam longe præſtantiſſimam vendunt, ſuperbi,libidinoſi, avari, quo indomitas atque effrenatas libidines ſuas paulum expleant ac ſatient, atque, ut Ieremias inquit, *precioſa quæque pro cibo ad ſe refocillandos* effundunt; quem locum exponens Origenes; cibi vocabulo, inquit, non quivis cibus intelligendus eſt, ſed viliſſimus, ſed contemtiſſimus, panis nempe ater ac ſiccus, lentium edulium, & quod pejus eſt,ſuum lutulentarum fœdiſſimus paſtus. hac igitur tam iniqua mercede, peſſimi iſti venditores, rem adeo precioſam abjiciunt magis,quam vendunt.quod,tum ab omnibus iis,qui quovis modo peccant,admittitur; tum fœdius perpetratur ab illis, quibus præſertim libidines imperant. ô rem indignam ac turpem; quid voluptarii iſti non faciunt? quo non deſcendunt,ut paululum libidinum famem,acriter in venis ſævientem,turpium libidinum cœno demulceant? aſpicite, ut hac illac concurſent, ut fœtida urbis loca perluſtrent, ut cœnum omne odorentur, ut aliquid inde ad leniendam famen excerpant. faciunt idem,quod canes famelici,inertes ac vagi, qui popinas, culinas, ac lanienas omnes circumeunt, ut delapſas ex coquorum vel laniorum manibus carnes, hianti ore præripiant. *circuibunt*, inquit David, *civitatem ut canes*; ac ſi eorum aliquem ſeducas tibi ſolum ſoli,amiceque objurges,inquiens; Frater,vocat te Chriſtus; adeas,ne ſis illi in mora; etenim te amplectetur,inter amicos referet, adhibebit convivam ſibi, innumerabilibus divitiis atque opibus locupletabit; ne obſecro occaſionem hanc amittas tam bonam, cujus facultas in poſterum tibi fortaſſe non erit; ne tantum tibi mali crees, ne te eas perditum. quid mihi odioſus es? reſpondebit;id quod mihi damnoſiſſimum prædicas fore,in lucro repono; tum enim damnum facerem,ſi occaſiones, quas dicis, amplecterer; nam per hanc rationem libidines meæ cohiberentur, meus ad honores curſus impediretur,

diretur, omnesque mihi ad voluptates aditus intercluderentur. at ego, fore tempus, tibi prædico, quo tempore; millies periisse malles, quam commodum, quod nunc datur, prætermisisse. ne igitur in hunc casum veniamus, oblatam nobis recte faciendi occasionem, ne patiamur elabi de manibus. ita enim, quod bene fecerimus, precium habebimus. adhibeamus in nostris rebus omnibus, divini judicii metum, quo utiliter metuamus: ô quam longe utilius est metuere, ante promeritum malum, quam postea; prior metus spem habet; posterior vix à desperatione sejungitur. scitum est igitur; metum nostrum conferre in tempus, cum prosit nobis. ne multa; unicum remedium est contra metum, metus ipse; oportet semper timere, ne timeas; *beatus homo, qui semper est pavidus.*

Cap. VI. *Quod sæpe corporis animique cruciatus ægris, ad extremum casum adductis, veram pœnitentiam adimant.*

INter eos quasi torrentes, quos sæva atque acerba supremi temporis hyeme superandos esse jam diximus; merito secundum locum obtinent corporis animique dolores, quibus ita æger opprimitur, ut vix credibile videatur, posse illum, puncto fere temporis, omnia, quæ sunt ad veram pœnitentiam utilia ac necessaria, colligere. sed primum, quis fidem in hoc suam obligavit, quis obsides dedit, quis tibi promisit, fore ut te eo tempore; peccatorum tuorum, vere utiliterque pœniteat, ut divina tibi auxilia, ad hoc; largiter suppetant? ô quam multos hic error in exitium attraxit. Etenim divinæ gratiæ lumen; quo peccatorum tenebræ disjiciuntur, non est simile lumini solis, quod certis horarum spaciis revocatur; quo fit, ut qui sunt in opere, vel in itinere, si nox urgeat, opus vel iter in crastinum differant, certi, discussis tenebris, non ita multo post, diem esse venturum; at cave; tibi istuc de divina gratia pollicearis; non enim est consequens, ut, qui se in peccati noctem detruserit, continuo divinæ gratiæ lumine illustretur; sed hoc propemodum

in Dei voluntate totum eſt poſitum. unde inquit David, *Vanum eſt vobis ante lucem ſurgere*, hoc eſt, irriti, inanes, veſtri, ad vos excitandos, conatus ſunt, antea quam vobis Chriſti gratia illuceſcat, quæ gratia ex Dei voluntate, non ex veſtra libidine, ſuum ſemper lumen aperuit. cur igitur id, quod obtineri ſine ſumma ac peculiari Dei ope non poteſt, fore ſemper nobis promptum atque paratum effingimus? cur id, quod ſitum eſt in largientis voluntate, arbitrium noſtrum facimus? deinde, ut inſtitui dicere, eorum ego rationem, ſatis mirari non poſſum, qui id, quod in primis acerrimam attentiſſimamque cogitationem efflagitat, rejiciunt in tempus, quo animus ad cogitandum inſtitui nequeat. quæ hæc eſt ratio? ſi nunc, cum recte valemus, cum, nullis corporis doloribus correpti, à cogitando repellimur, tam difficulter, effuſum in variis ſolicitudinibus animum colligimus, & in contemplatione rerum ſpiritualium collocamus, ſi ægre retinemus, ne eodem relabatur, unde divellimus; putamus, tunc temporis fore facilimum nobis, concilium cogitationum noſtrarum convocare, & peccata noſtra, pro eorum magnitudine gravitateque deflere, cum nos acerbiſſimis doloribus diſtrahi, accutiſſimis mortis aculeis perfodi, frigidoque ſudore perfundi ſenſerimus, cum nobis ſenſus eripi, mentis aciem præſtingui, denique horribilia illa contingere, quæ mortem anteire ſolent? quæ ſubjiciens ſibi Chriſtus in horto, ea formidine oppreſſus eſt, ut, quemadmodum Euangeliſtæ tradiderunt, cœperit tœdere, pavere, contriſtari, & mœſtus eſſe; quem illi metum atque formidinem, præſertim mortis cogitationem feciſſe, communis ſanctorum Patrum ſententia fatetur. profecto hæc erunt ejuſmodi, ut te à cogitationibus tuis abductura ſint maximè, ac de ſtatu mentis conſilioque deductura. Atqui, ſi ad perturbandum animum, tanta vis ineſt in cruciatibus corporis, quam porro eundem animum labefactabunt atque convellent ii dolores, qui ſunt peculiares ipſius, ipſumque præſertim excruciant atque dilacerant? ô quam acriter vehementerque nos, cupidos vivendi, primus dolor percutiet, vox videlicet medici, præmonentis, ut, eccleſiaſticis ſacris ſuſcipiendis, nos ad mortem muniamus? quo nuncio perinde feriemur, ac ſi,

damnati ad supplicium, carnifici traderemur. ô quam magnum, quamque acerbum nobis dolorem inuret misericordia corporis nostri, daturi mox epulas vermibus! quod corpus ita semper nitide lauteque curavimus, cujus cupiditatibus nihil unquam denegavimus, cujus causa toties Dei jussa atque mandata neglexìmus. postremo quo animũ nostrum cruciatu divellet ac distrahet subita earum rerũ derelictio, quarũ amore semper exarsimus, quibus nos totos addiximus? ô quam durum, asperum, intolerandum videbitur, nos in perpetuum ab eorum societate sejungere, in quibus omnes nostras cogitationes & curas defixas habuimus? arbuscula, quæ non ita alte radices egit, haud longo labore divellitur; at vero annosam quercum, quæ sese innumeris circumplicavit terræ radicibus, conari protrahere, longum ac difficile in primis negocium existimatur; multum temporis, multum laboris efflagitat; ac plerunque nisi ferrum, nisi securis adhibeatur, omnis in ea evellenda labor atque opera luditur. similis est eorum ratio, quorum improbitas consuetudine peccandi latius serpsit, quorum animos liberi, pecunia, voluptas, honores, abstulerunt sibique conglutinarunt. nonne vides, ut nulla vi alia ab ejusmodi rebus, nisi securi, hoc est, nisi morte dirimantur? at nihil ardentius Io. Baptista loquebatur, nihil majore impetu ac voce, ad solitudines, ad saxa clamabat, nisi *securim esse ad radicem arboris.* quid est hoc, *securis est ad radicem arboris*, nisi in proximo mors est, ut hominum spes & cogitationes, humi defixas, sua vi feriat, planeque concidat. D. Gregorius magnus, exponens ea Iobi verba, *Spiritus meus attenuabitur, dies mei breviabuntur, & solum mihi superest sepulchrum; non peccavi, & in amaritudinibus moratur oculus meus*; quid est hoc, inquit, quod vir sanctissimus ait, spiritum suum quotidie tenuiorem fieri, diesque ipsius contractiores existere? nisi, probos viros ac metuentes Deum, quo longius ætate procedunt, eo etiam in notandis animadvertendisque suis ipsorum vitiis, acriores ac vehementiores evadere? sume tibi unum aliquem ex istis vere piis ac religiosis viris; propemodum invenies, quam vehementer in se inquirat, ut tenuissimas quasque noxas persequatur, ut domitas habeat cupiditates, ut

ſuarum affectionum cubilia inveſtiget atque perquirat, & ſi ullam uſpiam, præterquam in Deo hærentem, offenderit, ut ſtatim funditus eradicet, extirpet, evellat. quid multa? ipſa etiam recte facta, incipit ſuſpecta habere, metuens videlicet, ne ea Deo judici, propter occultum aliquod ipſi vitium, propiora ſceleri, quam religioni eſſe videantur; contra iniquiſſimo inquinatiſſimoque cuique, quantum ætatis accedit, tantum etiam, ut ita dicam, hebetudinis ſpiritus additur. nam licet improbi, ſtatim à principio, conſcientiæ ſtimulis non nihil agantur, attamen poſt paulo, uſu conſuetudineque peccandi aſſuefacti, iis etiam aculeis, quaſi callum obducunt, ſeque ab eis, ut antea, perfodi compungique non ſentiunt; quamobrem, effractis pudoris metuſque repagulis, libere, latum improbitatis nequitiæque campum excurrunt. nam quid eſt aliud, id quod tam multi committunt, ſine ullo pudore, in bonis aliorum prædari, creditum abjurare, fidem fallere, flagitiis omnibus adhæreſcere, niſi conſcientiæ ſtimulis non affici? & tamen ſpiritus Iob, tam tenuis, cui fuiſſet minima cum corpore contagio, qui ab omnibus rebus humanis, quantum poterat, animum ſevocaſſet, tam magnis curarum ac ſolicitudinum fluctibus complebatur. quid? ab omni ne moleſtia atque dolore animi peccatores homines, in morte, vacuos fore exiſtimamus, quorum ſpiritus, terrenis cupiditatibus imbuti, quotidie turpius hebeſcunt, quorum mentes, in omni vitiorum cœno demerſæ, in eodem ſeſe altius ſemper infigunt? nullo modo, ſed tanquam in profundo ac ſæviſſimis procellis agitato mari, fluctuabunt, peſſumque rapientur.

CAP. VII. *Quod morientium pœnitentia inutilis ſæpe ſit, cum eos peccatorum ſuorum, mortis metu, non recti amore, pœniteat.*

VErum inſtat etiam urgetque non nemo, quem, in maximis ſceleribus atque flagitiis, peccandi conſuetudo delectat, atque nullos ſibi corporis animique cruciatus, fore impedimento confirmat, quo minus, cum neceſſe

necesse sit, verum peccatorum odium concipiat, atque utiles quorundam pœnitentias in medium affert, quorum, usque ad extremum spiritum, est provecta nequitia. sed ut assentiar orationi illius, ut dem hoc illi, corporis animique dolores, pœnitendi facultatem nulli præripere, non tamen mihi negaverit, per quam paucis accidere, ut sera hæc pœnitentia procedat in numerum, ex contrario, pene innumerabilem esse eorum multitudinem, quibus eadem fœde atque infeliciter cadat. non est dubium, quin tam diu nobis promerendæ salutis nostræ ratio suppetat, quam diu vita contingat. quamobrem si quem, vel ultimo vitæ spiritu, peccatorum suorum pœniteat, certum est, illum, à divina misericordia non rejici, sed dimissis omnibus noxis, æternæ hæreditatis sorte donari: verum rite atque ex animo pœnitere, ita magnum est negocium, ita arduum, ut temeritatis stultitiæque vitium sit maximum, ad rem tantam capessendam, interclusionem animæ, & angustias spiritus expectare. D. Bonaventura, libro sententiarum IV, de pœnitentia peccantium disputans, sic ait: statim ut peccator, quantum in se est, fecerit, quamvis sit improbus, sceleratus, vitiorum omnium princeps, continuo divinam sibi benignitatem misericordiamque conciliat, ac judicialis diei severitatem evadit: verum Deus, utpote intimorum cordis recessuum ac latebrarum acutissimus indagator atque perspector, nullis humanæ maliciæ simulationibus illudi potest ac decipi: tum verò peccator, quantum in se est, facit, cum à sceleribus atque flagitiis abalienatur, quatenus justo opposita sunt, divinasque leges, & jussa dissolvunt; vel, ut planius loquar, cum Dei, ac virtutis amore, vitia detestatur, ac divina ope fretus, daturum se operam pollicetur, ne quid in posterum, contra Dei voluntatem, cogitet, loquatur, ac faciat: quod si qui nulla re commoti alia, nisi metu pœnæ, vel instantis, vel futuræ, paululum à flagitiis animum flectant, hi, quantum in ipsis est, adhuc peccatis, atque sceleribus delectantur, & si quod in ea odium conceperunt, id est ejusmodi, ut propriæ utilitatis ratio, magis, quam justitiæ amor, ab invitis expressisse videatur; itaque, si pœna removeatur, redeatque peccandi licentia, iidem inve-

 nientur,

pientur, qui ſemper fuerunt.at ejuſmodi hac pœnitentia, juſto illi judici, ſatisfieri nullo pacto poteſt. in hoc genere pœnitentię inveniuntur ii, quos voluptatibus diffluentes, ex improviſo mors opprimit. atque, ne id à me fingi putetur, convertite animum, ſi placet, ad eos, qui ex gravi aliquo periculoſoque morbo convaluerunt; quam paucos eorum invenietis, illud vitæ emendandæ propoſitum, quod ægri ſuſceperunt, ſanos conſervare? multi omnino, imo fere omnes, ad veterem conſuetudinem, præcipiti lapſu revolvuntur. quos cum cogito, incurro in memoriam populi Hebræorum, qui quam diu terræ motibus, tonitruis, fulguribus, ignibus, qui ex vertice montis Sinai erumpebant, perterrefactus eſt, tam diu ſe eſſe facturum conſtituit, quæ ſcita eſſent, in Dei inſtitutis ac legibus; ſed ſimul ac primum eo terrore metuque ſolutus eſt, ſtatim ſententia deſtitit, vitulumq;, ex auro, ſibi conflavit, cui divinos honores haberet. unde ſemper mihi ſuſpectæ fuerunt hæ quotidianæ confitentium pollicitationes atque promiſſa. nam vix ex confeſſarii pedibus, quibus erant advoluti, conſurgunt, cum ad ingenium redeunt. ex quo facilis eſt conjectura, omnia illa propoſita atque promiſſa, à conſuetudine quadam potius, quam à vera virtutis voluntate prodire. nam cui ſit credibile, ſi ea, officii religio, ac non potius temporis ratio, elicuiſſet, ut tam cito è memoria elaberentur? Extat, de tota hac re, in ſacris litteris, tritum quidem atque vulgare, ſcelerati regis exemplum; ſed quia rem, de qua agitur, ut eſt in Iuriſconſultorum formulis, multum adjuvat, non verebor afferre. Subeat igitur regis Antiochi; quid non promiſerat ſe facturum, ſi aliquod mortis effugium inveniſſet? pollicebatur, ſe ornatius quam antea, templum donis cumulaturum, atque annuam pecuniam ad res ſacras faciendas attributurum; parum eſt; addebat, ſe curaturum, ut ſecum una cuncti ex ſuo regno atque ditione, Iudæorum ſacris initiarentur, Hebræique omnes, quos antea vita indignos exiſtimabat, pares Athenienſibus fierent, jure ac dignitate; non eſt ſatis; affirmabat, omnia ſe Palæſtinæ loca pedibus luſtraturum; ne hoc quidem eſt ſatis; ſubjiciebat, ſe concionatoris partes ſuſcepturum, maximaque voce, toto orbe terrarum prædicaturum,

turum, solum Hebræorum deum, dignum esse Dei honore ac nomine, reliquam deorum turbam, ab hominum superstitione inductam, aut esse vana, sine re, nomina, aut impurissimos & inquinatissimos dæmones, sub Dei vocabulo, tanquam sub aliqua persona, latentes. ut fortasse, qui circa eum de Iudæis erant, admirantes dicerent: nunquam desperandum est de peccatore, nunquam divinæ misericordiæ spes abjicienda; vel, rex, cujus tanta modo erant scelera atq; peccata, qui tam multa inDeum atque homines, impie nefarieque commiserat, ut totus sibi nunc displicet? ut magna doloris sui signa præbet? & tamen, ut sacræ litteræ inquiunt, *Orabat scelestus Dominum, à quo non erat misericordiam consecuturus.* quid est hoc? illis tam demissis ac supplicibus precibus, non est passus Deus se exorari? illa tam insigni pœnitentia non est placatus, pater misericordiarum, cujus benignitas nullis terminis continetur? norat videlicet Deus, qui non irridetur, vota illa atque promissa, quamvis ingentia, quamvis cum sensu doloris expressa, magis multo desiderium recuperandæ valetudinis, quam dolorem injuriarum ipsi factarum, habere; ideo indignum eum censuit, cujus ipse misereretur, cujusque peccata in oblivionem adduceret. in multos ego Antiochos incidi, qui cum, secus quam decuit, vixissent, votis atque promissis, tanquam pacisci cum Deo videbantur, ne interirent; qui tamen non potuerunt impetrare, quod exorabant, & mortui sunt. at vereor, ne istorum pœnitentia, cum nihil nisi salutem corporis spectasse visa sit, inanis atque irrita fuerit, ac propterea, una cum Antiocho, apud inferos, sempiternis ignibus traditi, improbitatis stultitiæque ipsorum pœnas debitas ferant.

CAP. VIII. *Conclusio, ac peroratio.*

SI igitur satis ex iis, quæ diximus, constat, pessime rebus suis consulere, stultè, insipienter facere eum, qui conversionem suam ad Deum, in ultimum vitæ diem, reservat; consequens est, ut omni cunctatione remota, saluti nostræ quam primum prospiciamus, neque tempori, perfidiosissimo animarum prædoni, fidem aliquam ha-

beamus. si fieri tibi insidias à furibus intelligeres, si id agi, id parari sentires, ut, una cum bonis omnibus, vita eriperetur, esses ne adeo excors, ut ocium somnumque persequereris, adeo stultus, ut omnes, ad te opprimendum, aditus apertos atque obvios haberes? non opinor. imò tibi metus, ab oculis somnum excluderet, ingenium ad præcavendum acueret, diligentiam, ad insidias detegendas, adjungeret. moneo, prædico, instructæ tibi sunt insidiæ, fur est in proximo, nempe mors; cave, cave, inquam; namque omnia ejus consilia, omnes conatus, eò denique referuntur, ut imparatos invadat, oscitantes opprimat, omni cura solutos interimat. neque hanc mortis cum fure similitudinem, velut minus aptam ejicias; ab Apostolorum principe, & quod gravius est, è Christi sermonibus, non ex meo sensu, deprompta, narratur. uterque enim morti, furis artes & fraudes assignat, neque cujusvis furis, sed sagacissimi, sed insidiosissimi, nempe nocturni. *Veniet*, inquit Petrus Apostolus, *dies Domini, sicut fur, in nocte.* nihil est, ad insidias tectius, nihil ad rapacitatem avarius, nihil ad crudelitatem acerbius, fure nocturno. itaque hæc omnia, atque etiam crudeliora tibi, nisi caves, à morte expecta. atque utinam non plura quotidie, ejus nobis crudelitatis perfidiæque exempla proponerentur. etenim alios videmus, ambitionis labore districtos, alios, in augenda re familiari solicitos, alios in rebus turpissimis occupatos, crudelissime vita privari, & quod caput est, æternis pœnis suppliciisque mandari: & tamen, quasi non possit, vel non debeat, idem casus ad nos recidere, variis ac prope infinitis cupiditatibus æstuamus; & quo minus vitæ restat, eo magis de vita cogitamus. ô cæcam humanarum mentium caliginem, quam omnia, quæ uspiam floruerunt, dissertorum ingenia neq; satis mirari, neque, si in hoc unum, eloquentiæ nervos intendant, satis conqueri possint. quid est quod corporis tanta in primis ratio habeatur, animæ vero salus ita immisericorditer negligatur? cur, quæ optimo jure, propter singularem ipsius dignitatem, esse deberet, huic præcipua lex injuriæ definitur? si cui de re aliqua apud judicem lis est, si de stillicidiis, de finibus, vel de re quavis parva, contentio, videre licet, ut circum patronos

cursitet,

cursitet, ut recte atque ordine, suæ causæ defensionem instituat, ut judices adeat, doceat, roget, Dei atque hominum fidem imploret, ut omnia faciat, ne secundum adversarium lis detur: infelix vero anima, quæ non solum propter peccatum, carnifici, hoc est, dæmoni tradita est, verum etiam ad supplicium, quanta maxima potest celeritate, protrahitur, ea inquam celeritate, qua primus in cælo orbis convolvitur, quæ tanta est, ut ne cogitatione quidem percipi queat; misera, inquam, anima, ad hunc extremum perducta casum, à cura, atque adeo à cogitatione nostra repellitur, neque magis respicitur, quam si nihil ejus ad nos damnatio pertineret. sed fit hoc fortasse, quia, quæ de judicio animarum post mortem, ac de suppliciis damnatorum, memorantur, jam pro fictis fabulis audiuntur; at si esset uspiam, hinc nobis despectus in inferos, & fas esset aspicere loca illa tenebris obsita, tormentis horrenda, flammis ardentia, atque in his horribiles dæmonum formas, si præterea liceret audire crepitum flammarum, ejulatus stridentium dentibus, gemitus plorantium, denique ea omnia semel oculis auribusque percipere, quæ apud illos aspera, sæva, & formidolosa narrantur; profecto rerum humanarum precia, quæ nunc in cælum efferimus, prorsus æstimatione nostra conciderent, quique in presentia nihil melius, homini, nihil magis expetendum, nihil præstantius voluptatibus, divitiis, honoribus judicamus, tum ex contrario, nihil eisdem fœdius, nihil detestabilius, hominum generi posse accidere fateremur, & pœnitentiam, à qua tantopere abhorremus, in rebus optimis maximeque expetendis duceremus: sed quoniam jam hæc sub oculos venire non possunt, eadem, mente animoq;, intueamur, eorumque cogitatione, velut aspectu, perterrefacti, novam mentem suscipiamus, vitã emendemus, peccata lacrimis eluamus. sed obsecro, ne cunctemur, ne tempus consultando extrahamus. nam volat ætas, ut diximus; nobisque, aliud cogitantibus, supra caput mors est. quod si post ultimum vitæ spiritum, in tabulis divini illius judicis, reos nos reperiri contigerit, omnis erit nobis spes salutis amittenda, atque sempiterni supplicii pœna, una, cum ceteris improbis subeunda. quid ad hæc Euphrosyne, dicis?

cis? ſatis ne tibi elocutus videor?

EVPHROS. Satis? inquis. ita aperte, ipſam rem locutus es, ut nil circuitione verborum, nil, ut nunc mos eſt, inanibus ſententiarum floſculis, ad eam exornandam uſus ſis. ſed vellem mihi dari carmen aliquod, quod ad mea peccata deflenda,&ad veram pœnitentiam in me excitandam adhiberem.

PHILOC. Audi illud, quo ego uti conſuevi; &,ſi tibi placeat, ediſce.

De pœnitentia,Hymnus, ad Chriſtum.

O Chriſte, pœnitentium
Spes, vita, virtus, gaudium,
Audi reum teterrimum,
Multis gravatum nexibus.
Quæ lingua, grates, ſufficit,
Tibi referre debitas?
Tu me, ruentem in Tartara,
Dextro reducis numine.
Mens horret, & cor contremit,
Cum fixa tendo lumina,
Loca ad profunda, horrentia,
Pallentis Orci limina;
In quæ, citatis greſſibus,
Miſer ruebam perditè,
Ac pene me jam faucibus
Trux Orcus intus hauſerat.
Pudet pigetque proloqui,
Quæ duxerim ſolatia,
Luto tenaci ac ſordido
Hærere totis ſenſibus.
Quod eſt genus, tam ſordidum
Culpæ implicantis ſpiritum,
Quo turpiter me millies,
Non illigarim perditum?
Nam ſi quod uſquam cernerem,
Olere cœnum fœtidum,
Conabar illuc tendere,
Aura & ſagittis ocyus;

Eoque

Eoque membra protinus,
Suis modo, perfundere,
Et ore fœdo carpere
Ferale Ditis pabulum.
O turpe factum, ô impium,
Audere falsa ac turbida.
Cœnum, lutumque, & pulverem,
Præferre cælo, ac Numini.
Nefas sed istud improbum,
Impune nequidquam abstuli;
Nam, gaudio semper comes,
Luctus perennis adsuit.
Insanit ille nequiter,
O Iesu, amor dulcissime,
Qui inter caduca & noxia,
Intacta vult solatia.
At os ruborem contrahit,
Roremque multum colligit;
Cum mens recurrit anxia,
Decursa vitæ tempora.
Hinc ille dixit optimus
Magister & dux gentium;
Quos inde fructus colligit,
Vnde erubescit, improbus?
Sed præstat hîc depellere,
Fletu, & rubore, crimina,
Quàm mox severo judici
Adstare, plenum sordibus.
Si qua nitent hic clarius,
Nos angue pejus sauciant;
Iam non opes, non gloriam,
Sed pœnitens cor flagito.
Risus recedant ludicri,
Adsint dolores serii,
Et sit voluptas, luctibus
Sanare cordis vulnera.
Piis adesto vocibus,
E corde missis intimo,
Quibusque te nunc postulo,
Preces benignus accipe.

Ne postulatis annuas,
Obstare culpas, sat scio;
Sed flebilis vox afferat,
Quod fœda facta detrahunt.

EVPHROS. Placet mihi carmen;ac, si ejus mihi copia fiat, libenter ediscam. sed quoniam, in morte recte obeunda, tantum momenti est,ut omnia in hoc uno posita esse dicas, vellem aliqua à te mihi præcepta ad eam rem dari,quibus obtemperans,tempori illi, tam ancipiti,tamque periculis pleno,securus occurram.

PHILOC. Faciam libenter, atque ea proferam, quæ soleo mihi proponere, quæque tibi etiam, magno esse usui posse intelligo.

Præparatio ad mortem.

I.

PRimum, illud persuadere sibi quisque debet,(si Dei in se beneficia recensere velit, quibus ingratissimus extitit,)se mortales omnes, improbitate, & ingrati animi vicio, antecessisse; ideo æquum esse, ut eos etiam, pœnitentia aliisque virtutibus,anteire contendat. Ante omnia,summa danda est opera à nobis,ut maximo atque intimo cordis dolore,ex memoria peccatorum suscepto, afficiamur. cui rei, multum proderit,laudabilem illam, planeque salutarem exercitationem nobis proponere, qua sanctos omnes viros uti solitos esse didicimus; videlicet frequentes contritionis actus edendi, quo Spiritus Sancti ope adjuti,lapideum cor nostrum, quod divinæ voluntati constantissime restitit, contritionis, ut ita dicam, malleo,contundamus & comminuamus.

II. Deinde fixum ac deliberatum esse nobis debet, millies antea, per summos cruciatus, vitam amittere, quam rursus ad ingenium, hoc est, ad veteris vitæ consuetudinem usumque recidere, aut aliquam vel minimam Deo injuriam & contumeliam inponere; & quemadmodum de quibusdam creaturis vilibus abominabilibusque interdum optavimus (utrum majore stultitia,an improbitate,non dico,) ut perpetuo cum illis amore,usque ad extremum vitæ spiritum, conglutinati hærere-

mus,

mus, ita pie ſapienterque optare debemus, ut arctiſſimo caritatis vinculo, cum Deo conſtricti conjunctique vivamus.

III. Tertio, per omnia vitæ noſtræ tempora, acri ac diligenti cogitatione, percurramus, quæque in Deum impie nefarieque commiſimus, inveſtigemus ac perquiramus, & inventa atque notata, ſacerdoti, cum lacrimis, aperiamus.

IV. Quarto, ſi quid à nobis, vel à parentibus noſtris jure cuiquam debeatur, id ſtatim eidem totum, cum fide, ſolvamus.

V. Summa ope, quantum in nobis erit, enitamur, atque ad eam rem, divinum etiam auxilium imploremus, ut fraternum adverſus eos animum ſuſcipiamus ac geramus, à quibus injuria vel damno ſumus affecti; ut nobis viciſſim Deus, quas ipſi fecimus, injurias remittat atque condonet. tum demus operam ſedulo, ut inimicis noſtris, quoties uſus veniat, honorem pro contumelia, beneficium pro injuria, utilitatem pro damno rependamus, ut ſimus veri atque germani, patris noſtri filii, *qui ſolem ſuum oriri facit, ſuper bonos & malos, & pluit, ſuper juſtos & injuſtos*; poſtremo, eorum unumquemque ſigillatim quotidie meminerimus, Deoque enixe commendemus.

VI. Teſtamentum, quamprimum condamus, eoſque, qui nobis videbuntur, heredes inſtituamus; ita tamen, ut etiam Dei ac pauperum meminerimus, *ut, cum defecerimus, recipiant nos in æterna tabernacula*, neque expectemus interclusionem animæ & anguſtias ſpiritus; quo tempore, aguntur omnia raptim atque turbate, ac ſedulæ amicorum ac familiarium & propinquorum voces, pro cujuſque libidine admonentium, ut partem bonorum illi vel illi legemus, moleſtiores ſolent eſſe, quam morbus; neque quidquam tam extremo illo tempore convenit facere, quam omiſſis ceteris curis, animæ ſuæ negocium agere, videlicet operam dando, ut ad divinum amorem, & ad veram ac perfectam pœnitentiam obtinendam, ſedulo animum excitemus.

VII. Erit vehementer utile ac neceſſarium, tabulas rei familiaris conficere, in eiſque omnes facultates noſtras notatas ac deſcriptas habere, tum quas à parentibus nobis

nobis relictas accepimus,tum quas ex eo;quod comparsimus, ipsi peperimus; præterea dies, menses, & annos, quibus singula quæque gesta sunt,& nomina scribarum, in quorum tabulariis publica earum rerum instrumenta servantur; item æs alienum, tum nostrum, tum patris, tum aliorum,quod ex nostra pecunia dissolvimus, quoque in loco,creditorum chirographa condita maneant, quibus nobis cautum ab illis est,amplius,eo nomine,neminem,cujus petitio sit,petiturum; ne forte quis malus, heredibus nostris, iis de rebus molestus esse possit, vel aliquid ab eis, terrore litium, abradere.

VIII. Omnino æquum est,ut corpus nostrum,quod toties suis illecebris animum perdidit, pœnis ultro susceptis coerceamus, ac corripiamus, ut purgatorii ignis pœnas,si fieri possit,post hujus vitæ finem effugiamus,ac libero in cælum cursu evolemus, vel saltem mitiores eas offendamus. Itaque deberet unusquisque, singulis hebdomadibus, ternis in se verberationibus animadvertere, seque flagris, ad unius saltem Psalmi *Miserere* spacium cædere, ac singulas verberationes, conversa ad Deum oratione, concludere,ut ad veram pœnitentiam nos perducere dignetur. Feria secunda, quo die mos est in Ecclesia, orare pro defunctis,saluberrimum erit, aliquod pro illis sacrum faciendum curare,Deo preces offerre, eas præsertim,quæ eorum officio continentur, vel ejusmodi aliquid agere. ita enim spes erit, fore, ut nos etiam auxiliis eisdem sublevemur, quæ aliis impertiri studuimus. Sabbato,die B.V.sacro,honoris illius gratia, si cum salute nostra fiat,& spontis nostræ simus, ab ovis ac lacte abstineamus,corpori nostro cilicium admoveamus,nec antea removeamus, quam nos lectus excipiat. Bis in dies singulos,mane scilicet & vespere, introeamus in nosmet ipsos, & introspiciamus in mentem nostram ipsi;eamque omni cogitatione pertractantes, videamus, num cuncta,quæ diximus,fecimus,cogitavimus, exactæ divinæ legis normæ respondeant,&,si in aliquo offenderimus,illud,ex animo,doleamus,ac corrigendum emendandumque curemus,ac demus in primis operam,ut ab iis nos maximè vitiis expurgemus,in quæ,naturali quadam inclinatione,deflectimus,adhibita,ut ita dicam,contraria-

trariarum virtutum medicina. videlicet, si longius efferamur ira atque superbia, revocemus animum ad mansuetudinem, ac demissionem, memoria patientiæ & mansuetudinis Christi, & cogitatione vilitatis & humilitatis humanæ; si inflammemur avaritia atque libidine, ejusmodi cupiditatum flammas, majoris incendii, hoc est æternorum suppliciorum metu cohibeamus; atque ad excitandum in nobis castitatis amorem, magnam vim habebit, in Sanctorum vitas inspicere; ubi innumerabilium pene adolescentium ac puellarum exempla se offerent, quæ ætatem illam fluxam ac teneram, vel cum vitæ jactura, continuerunt, ne in aliquam sese voluptatem diffunderet. si mœrore luctuque dejiciamur, sublevemus nos, meditatione felicitatis æternæ, quæ paratissima erit iis, qui divinis imperiis jussisque præsto fuerint. porro, libertas, sive potius procacitas linguæ in aliorum factis notandis, animadvertendis, reprehendendisque, reprimetur, si, in suam quisque vitam, intentam cogitationem habere voluerit; etenim tam multa in ea, odio ac reprehensione digna, inveniet, ut si singula animadvertere placeat, non multum illi superfuturum sit ocii, ad aliorum facta notanda. Verborum autem obscœnitas omnino vitabitur, si illud Christi Domini dictum perpetuo nobis infixum hæreat in animis, *de omni verbo ocioso, quod locuti fuerint homines, rationem esse reddendam.* nam si Deus ita severe vindicaturus est verba, ineptè prolata, qua pœna suppliciоque constringit improba ac flagitiosa, vel quæ in obscœnum intellectum communis vitæ consuetudo detorquet, vel quæ, junctura verborum, deformiter sonant?

IX. Ex singulis centenis scutis, quæ ex facultatibus nostris quotannis accepimus, minimum dena pauperibus, eleemosynæ nomine, largiamur; neque futuram ex eo inopiam, vel famem, pertimescamus. nam neminem legimus, ob eleemosynas ad mendicitatem fuisse compulsum.

X. Illud in primis urgeamus oportet, ut à rebus caducis ac fluxis animum abducamus, & in æternis ac certis collocemus; ut, cum erit exeundum è vita, liberius alacriusque, ab his vinculis evolemus.

XI. Summa

XI. Summa divinæ ſeveritatis formidine animum oppreſſum teneamus, ne commovere ſe audeat, atque in aliquam libidinem rurſus effundere: quod ſi ii, qui ab omnibus ſe voluptatibus abſtinuiſſent, totoſque ſe in optimo vitæ ſtatu collocaſſent, hac ſemper cura metuque continebantur, quid eum facere oporteat, qui ab ineunte ætate, totum ſe, libidinibus poſſidendum, tradiderit?

XII. Summis à Deo precibus, & uberrimis lacrimis, in beneficio & gratia petamus; ut eum nobis noſtri contemtum ac deſpicientiam attribuat, eumque mortificationis amorem ſtudiumque conciliet, ut quoties ab aliquo deridebimur vel contemnemur, non modo non commoveamur, neque perturbemur, ſed ultro gaudio ac voluptate afficiamur: cui rei maximo adjumento erit, aliquod diei tempus, in acri atque attenta, Chriſti contumeliarum meditatione, conſumere.

EVPHROS. Audivi equidem omnia; ac magnam tibi, hac de re, habeo gratiam. tu mihi à Deo, precibus tuis, impetra, ut ad hæc præcepta, quæ tradis, quod reliquum eſt vitæ, inſtituam.

FINIS.

